

RECHT JURIDISCHE VRAAG

Wat moet ik doen als mijn patiënt een jihadist is?

A.C. (Aart) Hendriks

VRAAG

Wat is de rol van de arts als de patiënt een jihadist is?

JURIDISCHE ACHTERGROND

De aanslagen in Parijs en elders door zogeheten jihadistische of moslimterroristen houden de wereld in hun greep. Wat betekent dit nu voor u als arts wanneer u meent dat een patiënt door zijn of haar geloofsovertuiging of politieke overtuiging een gevaar vormt voor zichzelf of anderen? Daarbij kan gedacht worden aan een patiënt die jihadist is of sterk sympathiseert met jihadisten.

Sinds jaar en dag ontmoeten artsen patiënten – en collega's – met een andere mening over onderwerpen als vaccineren, bloedtransfusies, abortus en euthanasie. Ook over onderwerpen als de opvoeding van kinderen, de man-vrouwrelatie, dienstplicht en het homohuwelijk bent u het soms hartgrondig oneens met anderen. Allemaal onderwerpen waar we verschillend over kunnen en mogen denken in ons land. En zolang we anderen daarmee niet schaden is dat geen probleem.

Maar wat als u te maken krijgt met patiënten met uiterst radicale geloofsopvattingen of politieke opvattingen? En wat als die opvattingen gepaard gaan met minachting voor, zo niet haat jegens, anderen? Dit roept de vraag op over welke onderwerpen u als professional wel of niet met uw patiënt dient te spreken, en of er omstandigheden zijn waarin u uw beroepsgeheim moet doorbreken door een melding te doen.

De algemene regel bij 'fanatici' is als volgt: als de opvattingen van deze patiënt een gevaar vormen voor zijn gezondheid of die van anderen, is er alle reden daarover het gesprek aan te gaan. Als de patiënt vanwege zijn overtuiging bepaalde vormen van zorg weigert, zoals een vaccinatie of bloedtransfusie, ligt dat voor de hand. Het is dan aan de patiënt om uw adviezen op te volgen of niet, gesteld dat de patiënt wilsbekwaam is. Maar in Nederland gaan we uit van dat laatste, tenzij er duidelijke signa-

len zijn die wijzen op het tegendeel. De enkele omstandigheid dat een patiënt een bepaalde overtuiging is toegedaan is nog geen motief om te twijfelen aan zijn wilsbekwaamheid.

Het is niet uw taak met uw patiënt, die zich zelden zal presenteren als jihadist, in discussie te treden over geloofsovertuigingen of politieke overtuigingen. Dit is alleen anders als de uitingen daarvan de gezondheid van de patiënt of anderen schaden of als daarvan een concreet gevaar uitgaat voor de samenleving als geheel.

Wanneer dreigt er in dit verband schade voor de gezondheid van de patiënt of anderen als die patiënt een jihadist of andere fanaticus is? Hierbij valt te denken aan een patiënt die zijn gezinsleden niet toestaat naar een arts te gaan of meent dat zij voor alle behandelingen zijn toestemming nodig hebben, zonder dat hij handelt als goed vertegenwoordiger. Een patiënt kan ook een gevaar vormen voor zichzelf en naasten als hij leefwijzen oplegt die schadelijk zijn voor de lichamelijke of geestelijke gezondheid, zoals bepaalde sekteleiders doen. In dergelijke situaties is er aanleiding voor een goed gesprek met de patiënt. Zo nodig kunt u, liefst na het gesprek, overwegen maatschappelijk werk in te schakelen of 'Veilig thuis' (voorheen: Advies- en Meldpunt Kinder mishandeling en Steunpunt Huiselijk Geweld), en in acute situaties desnoods de politie.

Nog lastiger is het als u vermoedt of weet dat uw patiënt, vanwege zijn overtuiging, het heeft gemunt op het leven van anderen. Of, een actueel vraagstuk, dat hij overweegt naar Syrië of Irak te gaan om daar deel te nemen aan een gewapende strijd.

Wanneer er sprake is van een reëel en concreet gevaar en dit niet anderszins kan worden afgewend, kan dit aanleiding zijn voor een doorbreking van uw beroepsgeheim. De voorwaarden waaronder dit mag gebeuren zijn echter streng. De tuchtrechter en gewone rechter kijken daarop strikt toe. Een overzicht van die voorwaarden staat bijvoorbeeld in de 'Handreiking beroepsgeheim en politie/justitie' van de KNMG uit 2012 (<http://knmg.artsenet.nl/Publicaties/KNMGpublicatie/62512/Handreiking-beroepsgeheim-en-politiejustitie-2012-1.htm>). Het is afhankelijk van de context bij wie u dan een melding doet, bijvoorbeeld 'Veilig thuis', politie of justitie.

De enkele omstandigheid dat een patiënt overweegt naar het buitenland te gaan om daar te strijden is géén reden voor doorbreking van uw beroepsgeheim. U bent als arts

*Universiteit Leiden, Faculteit der Rechtsgeleerdheid, departement
Publiekrecht, Leiden.*

Prof. mr. dr. A.C. Hendriks, jurist (a.c.hendriks@law.leidenuniv.nl).

geen opsporingsambtenaar. Nederland mag dreigen met het intrekken van het paspoort van jihadisten. Maar als iemand mogelijk naar het buitenland gaat om te vechten, vormt dit voor een arts geen rechtvaardiging voor het doorbreken van het beroepsgeheim. Het gevaar is daarvoor in de regel te weinig reëel en concreet.

VALKUILEN

Laat u zich bij patiënten met andere opvattingen niet te snel leiden door uw oordelen of vooroordelen. De omstandigheid dat een patiënt anders denkt en zich misschien anders kleedt of een andere haardracht heeft, is nog geen reden om ongerust te zijn over zijn gezondheid of die van anderen.

Ook anderen kunnen u wijzen op gevaren die mogelijk van een patiënt uitgaan, zoals burens en familieleden. Neemt u die signalen serieus, maar let u ook op uw beroepsgeheim. Familieleden die zich zorgen maken over islamitische radicalisering kunt u wijzen op de hulplijn van het Samenwerkingsverband van Marokkaanse Nederlanders (www.hulplijnradicalisering.nl, telefoonnummer: 06-81893529).

ANTWOORD

Geloofsopvattingen of politieke opvattingen van een patiënt kunnen een gevaar vormen voor de patiënt zelf, anderen of de samenleving. Als dat gevaar betrekking heeft op de gezondheid, is er reden voor een gesprek. In andere situaties is er veel minder snel een taak voor u als arts weggelegd. Het is, ook vanwege de vertrouwensband met de patiënt, van belang niet te snel op oordelen of vooroordelen af te gaan en zorgvuldig met uw beroepsgeheim om te gaan. Pas bij reëel en concreet gevaar is er als ultimatum remedium eventueel aanleiding uw beroepsgeheim te doorbreken.

In de serie 'Juridische vraag' geeft een jurist antwoord op een vraag waarvoor artsen in de praktijk vaak worden gesteld.

Citeer als: Ned Tijdschr Geneeskd. 2015;159:B1151

 KIJK OOK OP WWW.NTVG.NL/B1151